

Morgenavisen Jyllands-Postens evaluering af Galathea 3-ekspeditionen Cape Town-København

Indledende bemærkninger

Denne evaluering af Galathea 3-ekspeditionen Cape Town-København skal læses i forlængelse af evaluering af togtets første del af 19. oktober 2006. Evalueringen er fortrolig og alene til ekspeditionsfondens interne brug.

Dele af den første evalueringsrapport ønskedes ikke udsendt til bestyrelsens medlemmer. De fjernede afsnit omhandlede alkohol- og kønskulturen om bord på "Vædderen". Jyllands-Posten accepterede, at disse afsnit blev fjernet mod et løfte om, at de påpegede problemer ville blive løst på 'de indre linier'. Det løfte blev aldrig indfriet, hvorfor problemstillingen på ny er behandlet i nærværende rapport.

Evalueringsrapportens generelle afsnit mandede ud i en række konkrete forslag til forbedringer af forholdene om bord. Blandt disse forslag var følgende:

1. *Præcisering af Dansk Ekspeditionsfonds forventninger til forskerne*

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Dansk Ekspeditionsfond (ikke medierne) bør i højere grad klargøre sine forventninger til forskernes formidlingsindsats. Fonden bør fastholde forskerne på de formidlingsambitioner, som de selv har anført i deres ansøgninger. Der burde udarbejdes en folder med konkrete gode råd til forskerne om hvordan journalister arbejder og tænker. Hvad er 'en god historie', og hvordan kan de selv være med til at 'sælge den' til formidlerne om bord? Samtidig kunne man aflive nogle af de myter, som forskerne har med i bagagen, når de går om bord. Mange af forskerne brokker sig over, at journalisterne skriver for lidt om forskningen og for meget om bingo og badning. Der må etableres en forståelse for og respekt omkring, at Galathea OGSÅ er en opdagelsesrejse.

Anbefalingen medførte ingen mærkbare forbedringer i samarbejdet. Der var på sidste del af togtet – som på første – åbenbare formidlingstalenter blandt forskerne, men generelt var det svært at fastholde forskerne på deres løfter i forhold til f. eks. blogging.

2. *Code of Conduct*

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Med projektets ambition om at lade danskerne 'se forskerne over skuldrene' opstår muligheder for konflikter og misforståelser. På den ene side er "Vædderen" en sejlene landsby, hvor alle har krav på et privatliv. På den anden side er man nødt til at gå meget tæt på, når man skal se nogen over skuldrene.

Der er brug for at etablere en fælles forståelse for balancepunkterne. Problemstillingen er ikke unik. Den findes for eksempel også på Christiansborg, hvor politikere og journalister deler tag og bord.

Medierne skal naturligvis forstå og acceptere, at alle ombordværende har krav på privatliv og krav på at vide, hvornår de er 'på' i forhold til medierne. Jyllands-Posten anvender har samme principper som på f. eks. Christiansborg.

Men samtidig har i hvert fald Jyllands-Postens journalister om bord også en ret og pligt til at være kritiske. Vi rapporterer, hvad der efter vore kriterier er journalistisk interessant og læseværdigt – og det betyder, at vi også skriver om det, der går eller er mindre godt.

Dette projekt vil miste enhver form for troværdighed, hvis der mellem besætning, forskere og formidlere bliver indgået en stiltiende pagt om, at vi kun beretter om succeser og forbigår fiaskoer. En sådan pagt vil Jyllands-Posten ikke være del af, og derfor er vi naturligt kritiske – ikke mindst i lyset af de store statslige midler i projektet.

Denne ret til at være kritisk – og ret til at anvende såvel satire som andre former for humor – er afgørende for os, hvorfor vi også fik princippet om mediernes redaktionelle frihed indarbejdet i mediesamarbejdsaftalerne.

Disse principper bør kommunikeres til alle om bord, så det er umisforståeligt, at medierne selv beslutter hvilke historier, der skal laves hvornår og hvordan. Formidlerne har ingen 'pligter' i den henseende. Ej heller er medierne forpligtet til at deltage i bestemte programpunkter i havneprogrammerne – det er medierne, der vurderer relevansen i forhold til vore læsere. Gode ideer og forslag er velkomne, men medierne kan ikke pålægges pligter. Det bør ekspeditionsledelsen og andre anerkende.

En sådan 'code of conduct' blev aldrig indført, og selv på højeste niveau var der ringe forståelse for, at Jyllands-Posten – i øvrigt som stort set eneste medie – bragte kritiske artikler og indlæg om ekspeditionen. Det skabte en til tider særdeles anspændt holdning til avisens medarbejdere om bord jf. nedenfor.

3. Præcisering af togtledernes rolle

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Togtlederens rolle i forhold til formidlerne må præciseres. Det var vor forventning, at togtlederne også ville være formidlernes togtledere. Det har togtlederne ikke hidtil været. De er oplevet som forskernes togtledere. Der huskes ikke ét eneste eksempel på, at et formidlingshensyn blot har været sidestillet med et forskningshensyn. Af hensyn til formidlingen er elementer af eventyr afgørende. Det tætteste, vi kom derpå, var skibschefens projekt om Hans Hedtoft, som gav mærkbar øget trafik på www.galathea.nu. Dette miniprojekt blev af togtlederen afbrudt nærmest før, det var kommet i gang, fordi det 'ikke var rigtig forskning' og 'af hensyn til gravfreden'.

Hvis en sådan præcisering er givet, så har den ikke haft effekt. Samlet set har formidlingen opnået max. 4 timers sejltid under togtet. Medierne har ikke haft nogen indflydelse i skibets ledelse eller på togtets daglige afvikling. Under togtets anden halvdel påtog skibschefen sig – helt misforstået – en selvbestaltet rolle som en form for formidlings/presse/ekspeditionschef. Det gav blandt andet følgende udtryk:

- A. Overfusning af JP-medarbejder for en faktisk korrekt artikel, som skibschefen ikke brød sig om. (Protest fra JP, idet medierne på ekspeditionen har redaktionel frihed og at instruktions-beføjelsen er tillagt medierne selv.)
- B. Udhængning af navngiven afmønstret JP-medarbejder på informationsmøde. (X kunne ikke finde ud af at gøre rent efter sig etc. etc.) Oplysningerne var i øvrigt usande.
- C. Velfærdshensyn over mediehensyn. Da gummibådspladserne på Antarktis skal fordeles, besluttet det at prioritere søværnsbesætningens muligheder for at tage turistbilleder højere end mediernes opgaveløsning. Konsekvensen er, at medierne først kommer i land langt ud på aftenen, da lyset stort set er væk. (Protest fra JP gående på, at mediernes opgaveløsning må gå forud for velfærdsønsker.)
- D. Mediefolkene får før Sydamerika ordre på fremtidigt at afmønstre på havnebesøgenes førstedag klokken 0800, hvilket giver JP logistiske problemer. Begrundelsen er, at "Vædderen" ikke er et hotelskib. (Protest fra JP, idet avisen disponerer over fire pladser på hele togtet). Senere viser det sig, at banjermesteren under havneopholdene disponerer køjepladserne til søværnsbesætningens egne gæster – altså som hotelskib.
- E. Under opholdet på Antarktis beordres mediefolkene til at uploade deres billeder til "Vædderen"s intranet, således 'at alle om bord kan få glæde af dem'. (JP protesterer, idet ophavsretten til alt mediemateriale tilhører medierne selv, og at ordren i sig selv er en tilsidesættelse af instruktionsbeføjelsen).
- F. Overfusning af JP-medarbejder, fordi han (helt korrekt) nægter at udlevere et foto med henblik på publicering i Farvandsvæsenets personaleblad, idet redaktionel videreudnyttelse henhører under hjemmeredaktionen. Medarbejderen får af skibschefen besked på, at 'sådan noget sludder vil han (skibschefen) ikke høre på'. (JP protesterer, idet ophavsretten til alt mediemateriale tilhører medierne selv og at ordren i sig selv er en tilsidesættelse af instruktionsbeføjelsen.) Svaret fra skibschefen er følgende:

Kære Henrik

Ophavsret er ophavsret - og en spade er en spade Med begge bygges samfund op - for det vi være glade

Den første som symbol på magt - som redskab blot den anden
Dog dobbeltheden her er klar - den tegner også manden

Som med det første redskab blot - har retten på sin side
Og ser på alle spørgsmål som - var de blot sorte eller
hvide

Mvh/Lars

Dagen efter dette uforståelige om end poetiske svar meddeler JP skibschefen, at eventuelle yderligere sager vil udløse en formel klage til hans foresatte.

Punktum for det usædvanlige forløb sættes med en kronik forfattet af skibschef Lars Hansen og professor, prodekan Katherine Richardson (Berlingske Tidende 25. april 2007).

Kronikken under overskriften "Galathea 3 – to succeser og én fiasko" fremstår som en form for evaluering af ekspeditionen. Måske ikke overraskende konkluderer forfatterne, at såvel forskere som Søværnet har ydet en succesfuld indsats under ekspeditionen, mens formidlingen skulle tegne sig for den nævnte fiasko. Årsagen til denne påståede fiasko er bl. a. kogt ned til følgende i kronikken:

Ud over ansvaret har man reelt givet få privilegerede danske medier monopol og har dermed forment alle andre medieselskaber - danske som udenlandske - adgang ombord. Derfor har ekspeditionen kun vanskeligt kunnet profilere internationalt, og ingen af de ombordværende medier har haft incitament til at promovere ekspeditionen over for den udenlandske presse og lokalbefolkningen under de mange havneophold.

Ingen anfægter forfatterens ret til at mene, at formidlingen fra Galathea 3 har været en fiasko. Men citatet udgør en ubrudt kæde af faktuelle fejl og urigtige påstande:

Alle danske medier har haft muligheden for at deltage i Galathea Ekspeditionen. Forud for ekspeditionen blev samtlige medier inviteret med, men kun mediepartnere tog imod invitationen. Præmissen er altså lodret forkert, idet der ikke er tale om, at 'privilegerede danske medier' har 'monopol' samt at andre medier har været 'forment adgang om bord'. Mediepartnere var de eneste, der ville bruge penge på at deltage i projektet.

Alle mediepartnere har af indlysende økonomiske årsager forsøgt at videresælge deres produktion videst muligt.

Der har ingen barrierer været for internationale medier. De få anmodninger, der er tilgået fra international presse, er imødekommet.

Dansk Ekspeditionsfond har haft alle muligheder for at udføre formidling overfor den udenlandske presse og under havneopholdene. Der har ingen hindringer været fra mediepartnere.

Jyllands-Posten henledte forfatterens opmærksomhed på disse fejl og opfordrede dem til at berigtige dem. De svarede ikke. I stedet udsendtes en mail til samtlige deltagere i ekspeditionen, hvori det bl. a. hedder, at "I skal alle vide, at vi står ved, hvad vi har skrevet og sagt."

Kompetencestridighederne med skibschefen var trættende og unødvendige. De kunne være undgået, hvis han var gjort bekendt med og efterlevede bestemmelserne i aftalerne mellem medierne og Dansk Ekspeditionsfond.

4. Transparente beslutninger

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Den beskrevne daglige beslutningsrutine placerer formidlernes nederst i et beslutningshierarkiet. Det ville sende et positivt signal, hvis beslutningsprocessen blev mere åben for formidlerne og deres synspunkter. Som et absolut minimum bør togtlederen sidde for bordenden ved møderne med medierne. Det virker ulogisk og unaturligt, at håndteringen af formidlerne foretages af skibets presseofficer. Han er en fremragende mand, som nyder stor respekt hos alle. Men det er ikke oplagt, at ekspeditionens logistiske leverandør skal forestå ekspeditionsledelsens daglige møder med formidlerne om bord. Det er helt oplagt, at presseofficeren deltager i disse møder, men han bør af de nævnte grunde ikke være mødeleder.

Anbefalingen ikke taget til følge jf. ovenstående.

5. Disponering af indsejlet tid

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Besætningen har udvist stor dygtighed i forhold til at indsejle tid. På den konto blev der på togtbenet Accra-Cape Town skaffet 18 timers ekstra forskningstid – altså tid, som forskerne ikke havde regnet eller budgetteret med. Disse timer gik jf. ovenstående pr. automatik til mere forskning... flere CTD-kast. I samme periode ærgrede nogle af formidlerne sig over, at skibet uden stop sejlede forbi en stor søløvekoloni, som kunne have givet ny og spændende formidling. Vi foreslår, at formidlere og forskere i fællesskab disponerer indsejlet tid. At der etableres et udvalg eller forum under togtlederens foresæde, hvor det kan diskuteres, om 3 timer, som ingen havde budgetteret med, skal gå til nye CTD-kast eller noget spændende formidling om søløver. Det kunne bibringe formidlerne opfattelsen af at have et minimum af indflydelse på ekspeditionens afvikling.

Anbefalingen ikke taget følge.

6. Signalgivning i øvrigt

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Rangfølgen om bord understreges af ekspeditionsbesætningens fordeling mellem cafeteria og officersmesse. Det er for langt de fleste formidlere ikke mere attraktivt at skaffe i officersmessen frem for cafeteria. Men fordelingen af pladser sender også her et signal. Der roteres p. t. kun mellem messerne efter hvert togtben. Vi skal foreslå, at ekspeditionsbesætningen roteres hver uge, så alle lærer hinanden bedre at kende og det uheldige signal kan fjernes.

Anbefalingen ikke taget til følge.

Kulturen om bord

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006, men disse afsnit blev fjernet forinden fremsendelsen til bestyrelsesmedlemmerne:

Jyllands-Posten har et fremragende samarbejde med skibets besætning. Vi møder stor professionalisme, tjenstvillighed og imødekommenhed fra høj og lav.

Men mødet med kulturen på skibet har også tændt et par advarselsslamper, som må blinke kraftigere nu, da der for alvor kommer helt unge skoleelever om bord.

1. Alkoholkultur. Der bliver efter nogens mening drukket massivt igennem under havneopholdene blandt den ikke-vagtberende del af besætningen. Det foregår dels i land og dels i mandskabsbarerne om bord. På børn og også nogle voksne kan det virke voldsomt, og denne bekymring har vi viderebragt til skibschefen i Cape Town.
2. Kønskultur. Der er mange pardannelser om bord – hvilket både er naturligt og selvfølgelig i orden. Men denne interesse for især den kvindelige del af ekspeditionsbesætningen er efter vor opfattelse i fare for at kamme over. Igen kan vi have en bekymring nu, da

Jyllands-Posten bringer kvindelige elever under 18 år om bord. På mødet i Cape Town har skibschefen forsikret om, at denne bekymring er ubegrundet.

Uanset om den herskende alkohol- og kønskultur om bord er almindelig i Søværnet eller ej, så bør alle parter være opmærksomme på, at denne ekspedition i sagens natur ikke er et almindeligt togt.

Disse afsnit ønskedes som nævnt fjernet fra evalueringen inden fremsendelse til bestyrelsesmedlemmerne. Det skete mod et løfte om at løse problemerne 'på de indre linier'. Desværre blev dette løfte ikke indfriet.

Dele af besætningen fortsatte det massive drikkeri under havneanløbene - i uniform og i civil. Samtidig blev der i cafeteriaet åbenlyst talt om og pralet af besøg hos prostituerede. Ved en reception for lokale honoratiores blev det bemærket, at tjenerne på arbejde selv drak igennem. På St. Croix ønskede skibschefen havneanløbet flyttet fra Frederiksted til Christiansted. Begrundelsen, som han gav på en mediebriefing, var, at Christiansted havde flere barer. Rygterne om disse forhold er nået vidt omkring – så vidt, at man på Den amerikanske Ambassade i København i en periode omtalte ekspeditionen som The Partyboat.

Det var og er Jyllands-Postens vurdering, at disse forhold udgør en unødvendig trussel mod projektets omdømme og eftermæle. Frekventering af prostituerede er et debattema i forbindelse med FN's fredsbevarende operationer, og det tangerer efter Jyllands-Postens opfattelse decideret uklogskab og dårlig skibsledelse at acceptere både druk i dette omfang og frekventering af prostituerede på en ekspedition med massiv mediedeltagelse og børn. Flere ekspeditionsdeltagere har allerede – foreløbig i spøg - luftet muligheden om at skrive 'the true story' om forholdene på "Vædderen", og der eksisterer ifølge flere forlydender fotos, som efter det beskrevne ikke vil gavne ekspeditionens image.

Det mest uforståelige er, at advarselsslamperne, som JP tændte 19. oktober 2006, tilsyneladende ikke har haft nogen som helst effekt. I Caraibien bragte en af Jyllands-Postens nøglemedarbejdere problemet op for skibschefen, som ikke ønskede at diskutere emnet (han gik). Senere blev mediepartnerens repræsentanter opfordret til at videregive deres oplevelse af ekspeditionen overfor forsvarschefen. I den forbindelse beskrev JP's repræsentant sit og to 14-årige skoleelevers første møde med "Vædderen", og hun gav udtryk for avisens bekymring for ekspeditionens omdømme. Det blev efterfølgende bebrejdet hende af ekspeditionsfondens formand og dennes hustru, som var til stede. Medarbejderen tilbød herefter at give formanden uddybende oplysninger, men det ønskede han ikke at få. På det følgende bestyrelsesmøde i ekspeditionsfonden indledte formanden med at anprise Søværnets indsats.

Det skal understreges, at ingen af Jyllands-Postens udsendte efter den første evaluering har været udsat for kønskrænkelser om bord.

Havneophold

JP skrev i sin evaluering i oktober 2006:

Projektet har en ambition om at 'vise flaget' i udlandet, men målgruppen for denne PR-indsats er aldrig defineret. Er den rettet mod forskere i udlandet, eller skal flaget vises overfor den brede befolkning? Det ene behøver naturligvis ikke at udelukke det andet.

Hvis det er hensigten at vise flag overfor en bred målgruppe, så bør havneopholdene gribes anderledes an. Her i Cape Town – hvor ekspeditionen lå til kaj midt i Afrikas største butikcenter – fremstod "Vædderen"s anløb som et almindeligt flådebesøg. Der var – bortset fra to skoleklassers besøg – ingen formidlingsaktiviteter rettet mod en bredere målgruppe. Sådanne aktiviteter bør tænkes ind i havneprogrammerne og placeres på kajen så tæt på skibet som muligt.

Anbefalingen ikke taget til følge bortset fra de få anløb, hvor ambassader og konsulater selv havde taget initiativer.

København, maj 2007